

volt... Ez a látásmód fordított arányt fejez ki: a magunk legkisebb igényei a jelenben fontosabbak, mint a múlt nagy eseményei, amelyek kicsivé törpülnek, elvesznek a térben és időben.

ACS József

É P Í T É S Z E T

EGY TRIENNÁLÉ LÉTJOGOSULTSÁGA

Az I. Belgrádi Építészeti Triennálén huszonnégy ország százötven tablón mutatta be a világ építészetét. Ötven kiemelkedő tervező mintegy ezeröttszáz fényképét, háromszáz színes diapozitívját és hatezer oldal gépelt szövegét állították ki. Ez a hatalmas anyag Ivica Mladenović építész felkérésére érkezett Belgrádba. Habár jelentős anyag reprezentálta a világ építészetének pluralizmusát, Mladenović mégsem tartotta teljesnek a kiállítást, mert a keleti országokat egy tervező sem képviselte, és Hans Hollein, Miguel Angel Roca, Robert és Leon Krier, Rossi és Graves sem volt a résztvevők között. A szervező a második triennálén szeretné pótolni a hiányt.

Hálátlan feladat lenne a világ építészetét a kiállított alkotások alapján megítélni. Inkább csak reflexióimat szeretném rögzíteni. A kiállításon a tervezők két nagyobb csoportját különböztethetjük meg. Az egyikbe azok tartoznak, akik továbbra is közelinek érzi a modernizmust, és az absztrakció jövőjében hisznek, a jól ismert formákat, módszereket és technikákat variálják. Épületeik továbbra is univerzálisak, leginkább előre gyártott technológiával készülnek.

Lewis Davis és Samuel Brody Waterside például épületeikkel a New York-i felhőkarcoló-típustól eltérő lakómodellt alakított ki. Dissing Hans és Weitling Otto épületei tiszta geometrikus formák, mentesek minden olyan részlettől, amely megfelel a közízlésnek. Kevin Roche nem követi az építészeti irányzatokat. Konténer-épületei és felhőkarcolói realiztikusak, a természet szerves része az épületbelsőnek, azt is mondhatnánk, a tervező belső exteriért „épített”.

Richard Meier azon kevesek közé tartozik, akiket nem érdekel a tradíció, csak a formák, és az ezekben záruló terek. Terveiben háromszög, félkör, és négyzet alakú objektumokat helyez egymás mellé, az elemek disszonanciája transzcendens építészetet eredményez, amely perforáltságával, fehérségével, a szokványostól eltérő szögeivel, késő modern jellegzetesével a „posztmodern tisztogatásokban” (Paul Goldberger) különlegesen nagy figyelmet érdemel. Meier szerint a tér az, ami elsősorban foglalkoztatja, „de nem az absztrakt és nem a lépték nélküli

tér, hanem az a tér, amelyek a fényel, az emberi léptékkal és az építészeti kultúrával áll kapcsolatban.”

A másik csoportba tartozó építészek mintha megkísérelnék visszazserezni a néptömegek tetszését. A funkcionalizmus mint tervezői elv nálunk is marad, viszont az épületek homlokzatának megoldásaival létrejöhet a kommunikáció a tömeggel.

A metabolisták legfiatalabb tagja, a ma már ötvenegy éves Kurokawa Kisho ellenzi az univerzális modern építészetet. Épületei szándékos vegyítései a heterogén, a modern és hagyományos elemeknek. A hagyományos formák szimbólumként új értéket képviselnek. Kurokawa Kisho az interkulturalizmus híve. S mint írja: „Nem állítom, hogy a tradicionálizmus, illetve etnicizmus alkalmas a modern építészetben elterjedt univerzalizmus okozta problémák megoldására. Azonban hiszek abban, hogy eljött az idő egy ún. interkulturalizmus megalkotására, amelyben a föld egyes kultúrái, megőrizve saját identitásukat és más kultúrák értékrendjét, találkoznak, hatnak egymásra, így új, jellegzetes, egyedi kultúrákat hoznak létre”.

Lucien Kroll megújítja a régi épületeket, így teszi változatossá az utcaképet. Szinte egy válaszfalat sem tervez ugyanabból az anyagból, a homlokzatok is mintha különböző rendszereket követnének, ezzel megvalósítja a véletlen építészetet is.

Paolo Portoghesi az ötvenes években készített Casa Baldija félig modern, félig barokk épület. A stílusok pluralizmusát hirdeti, iróniával szól a funkcionalizmusról, és munkáiban felhasználja a letűnt civilizáció emlékeit. Ronaldo Giurgola és Ehrmann Mitchell Penn-Mutual-Tower épülete megtartotta John Haviland 150 évvel ezelőtti áttervezését (három emelet magassággal), azzal, hogy köré és fölé huszonkét emeletes üveghomlokzatot emeltek. A semleges üvegfelület kiemeli a régi épületet, amely szerves tartozéka a „földszintes” utcaképnek. A történeti iránti tisztelet és a jövő magasba szökkenése kap itt többszörös átértelmezést. A huszonkét emelet magasságú sima üvegfelület nem tud ránehezedni Philadelphia történelmi városmagjának stílusos épületeire, inkább a háttérben marad, míg az utcakép a történelmi vonalat követi. A stíluslemek és a modern üvegfüggöny találkozása bizzar homlokzatmegoldást eredményezett.

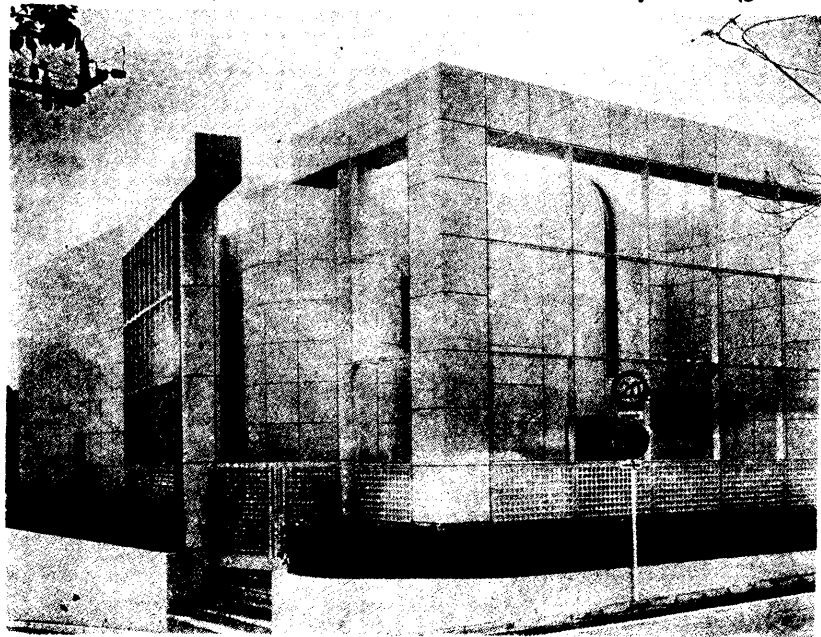
A kiállításon újra láthattuk Robert Venturi munkáit, Takamitsu Azuma családi házakkal szerepel, amelyeket dualizmus jellemez, egyéni formavilág és a környezet láthatása ellentétes, munkáival nem törekszik azok feloldására. Így jöhet létre kreatív kapcsolat tervező és építettő között. Mint ahogyan Takamitsu állítja, az ellentétek meg nem magyarázása oda vezet, hogy a beruházó-használó kombinatorikus szabadságra tesz szert, és szabadon válogathat, hiszen ha az építész teljességre törekedne, a lakónak nem lenne lehetősége kreativitásra. Mint az Arhitekt-

csoport tagja, kivételes tehetséggel oldja meg a szűk telkek vertikális beépítését.

A kiállítás egyik legizgalmasabb mozzanatát a kultúrák épülethomlokzatokra való transzponálása képezi. Ezek a tervezők a nemzeti kultúrákkal való megújító kapcsolatokat helyezték előtérbe, és népeik kultúráját és nemzeti művészetüket hozták magukkal. Formaviláguk atmoszférateremtő erővel rendelkezik akkor is, ha kis országok vagy periférikusnak tartott kultúrák építészetét reprezentálja, hiszen így egyenrangúan tudnak bekapcsolódni az építészet folyamataiba.

Máltán Richard England fordult az építészet története felé, és kopírozás nélkül, de tradicionális elemekből építi fel autochton építészeti nyelvzetét. A helyi sajátosságoknak megfelelően fehérrel és feketével (árnyékkal) hozza létre egyéni formanyelvét. Radikális eklektizmusa akkor is nyomon követhető, amikor egy másik környezetnek, Irak fővárosának, Bagdadnak a középület-komplexusait tervezi, az arab hagyományokhoz alkalmazkodva.

A kiállítás bizonyította az építészet pluralizmusát, egyúttal kihangsúlyozta azt is, hogy a tervező felelősséggel tartozik önmagának, hivatásának és építetőjének egyaránt. Lehet, hogy ez a sok irányzat felé fordulás nem más, mint lázas keresése annak a fő irányzatnak (gerinc-

Kurokawa Kisho: Shoto klub, Tokio, 1980

nek), amelyet a modern építészet betöltött. Lehet, hogy mindehhez a szintetizáló nemzeti építészetekről való lemondás szükséges. Addig is ezekben az egyéni alkotásokban kell felfigyelnünk az építészetben belüli törekvésekre.

HARKAI Imre

KIÁLLÍTÁS

SZÍNHÁZI PLAKÁTOK KIÁLLÍTÁSA

A Sterija Játékok, a jugoszláv színházak 30. szemléje alkalmával rendezték meg Újvidéken *A jugoszláv színházi plakát- és grafikai művészet 5. tárlatát*. A rendezvény triennále jellegű; a mostanin az 1982 és 1984 között keletkezett produkció került nyilvánosság elé.

Ezzel egyidejűleg — ugyanott, a Vojvodina Üzleti- és Sportközpontban — nagy méretű visszatekintő kiállítás nyílt *Korszerű jugoszláv színházplakát* címen. A Stane Bernik válogatta anyag a felszabadulást követő első komolyabb nekilendüléstől, pontosabban az 1946-tól datálódó plakátműveket vette tekintetbe, azzal a megfontolással és céllal, hogy valami módon érzékeltesse azokat a kezdeti próbálkozásokat, csírákat, melyekben a hatvanas évek végén felnőtté váló és a hetvenesek folyamán

Baráth Ferenc: Falstaff, 1982